

ANCA MARIA MĂLAIA¹, ROMÂNIA

Cuvinte-cheie: demografie, animale, religii, iobagi, Șoimuș.

Istoria socială și demografică a satului Șoimuș (Sălaj) din perspectiva documentelor de arhivă, 1785-1910

Rezumat

Satul Șoimuș, situat în nordul județului Sălaj, la aproximativ 7 km de Jibou, este o așezare transilvăneană înconjurată de păduri și traversată de Valea Șoimuș. Prima atestare documentară datează din 1205, deși miturile locale sugerează o existență mai veche a unor așezări antice. Cea mai documentată perioadă pre-contemporană este reprezentată de secolul al XIX-lea, când satul era locuit în principal de iobagi, reflectând nivelul său economic și social modest. Documentele istorice, precum „Fassiones” din 1785 și „Tabela contribuabililor” (1818-1848), oferă informații despre structura socială și fluctuațiile în numărul de animale, importante pentru agricultură. În perioada 1850-1910 elementele demografice sunt bine reliefate. De pildă, în acest interval populația a scăzut, iar numărul de case a crescut. Privind religia, satul a fost dominat de greco-catolici, cu prezențe mici de romano-catolici și reformați.

¹ Drd. Școala Doctorală Studii de Populație și Istoria Minorităților, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca.

Keywords: demography, animals, religion, serfs, Șoimuș.

The Social and Demographic History of the Village of Șoimuș (Sălaj) from the Perspective of Archival Documents, 1785–1910

Summary

The village of Șoimuș, located in the northern part of Sălaj County, approximately 7 km from Jibou, is a Transylvanian settlement surrounded by forests and crossed by the Șoimuș Valley. Its first documented mention dates back to 1205, although local legends suggest the existence of even older settlements in the area. The best-documented pre-modern period is the nineteenth century, when the village was inhabited mainly by serfs, reflecting its modest economic and social status. Historical sources such as the *Fassiones* of 1785 and the *Taxpayers' Register* (1818–1848) provide valuable information on the community's social structure and fluctuations in livestock numbers, an important indicator of agricultural activity. For the period 1850–1910, demographic aspects are particularly well documented. During these decades, the population declined while the number of houses increased. In terms of religious affiliation, the village was predominantly Greek Catholic, with small Roman Catholic and Reformed communities.

Istoria socială și demografică a satului Șoimuș (Sălaj) din perspectiva documentelor de arhivă, 1785-1910

Satul Șoimuș este un sat transilvănean răsfirat, fiind localizat în zona central-nordică a județului Sălaj și atestat prima dată la 1205 sub denumirea „Solumus”². Cea mai cunoscută localitate în apropierea căreia se află este orașul Jibou, localizat la sud-estul satului la o distanță de 7 km. În S se află satul Cuceu, iar mai apoi în sensul acelor de ceasornic, satele Dobrin, Sâncraiu Silvaniei, Verveghiu, Naimon, Bulgari, Domnin, Bârsa și în N-E comuna de care aparține satul: Someș-Odorhei. Fiind întins pe 3 km lungime și aprox. 1.800 m lățime³, satul Șoimuș este așezat în depresiunea dealurilor de care este înconjurat. Singura apă prezentă este Valea Șoimuș, poziționată de-a lungul satului pe mijlocul acestuia. În privința pădurilor, acestea înconjoară întreg satul, favorizând pe lângă protecția climatică, și viața animalelor. Aceste păduri dese și întinse găzduiesc animale precum: câprioare, lupi, mistreți, iepuri, vulpi sau chiar bursuci.

Una dintre cele mai importante componente ale unei așezări rurale este reprezentată de populația acesteia. De altfel, nu pot fi înțelese cultura, statutul sau nivelul de dezvoltare al unui sat fără a fi cunoscută componența populației. Numărul documentelor de arhivă referitoare direct la satul Șoimuș este unul precar, de asemenea datele sunt de multe ori vagi, astfel că exceptând ultimele două secole, perioada cea mai bine înregistrată sub aspect documentar este reprezentată de secolele XVIII-XIX.

Analizând documentele de arhivă regăsite în cadrul Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Sălaj referitoare la secolele XVIII-XIX, se observă în primul rând caracterul iobag al sătenilor din Șoimuș. Acest statut al oamenilor, denotă de altfel, nivelul economic, dar și intelectual la care se situa localitatea la vremea respectivă. Primul document analizat în cadrul acestei lucrări este „Fassiones Iuratorum & Seniorum Possessionis – Solymos Groufsus Silvienfis ai novem puncta Interrogatoria”⁴ care datează din 1785 și face parte din fondul de documente intitulat „Comitatul solnocul de mijloc-conscriptii urbariale”.

² Ștefan Chișu, *Șoimuș-Schiță monografică*, p. 1.

³ *ibidem*.

⁴ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Sălaj, Fond *Comitatul Solnocului de Mijloc-conscriptii urbariale, Fassiones Iuratorum & Seniorum Possessionis – Solymos Groufsus Silvienfis ai novem puncta Interrogatoria*.

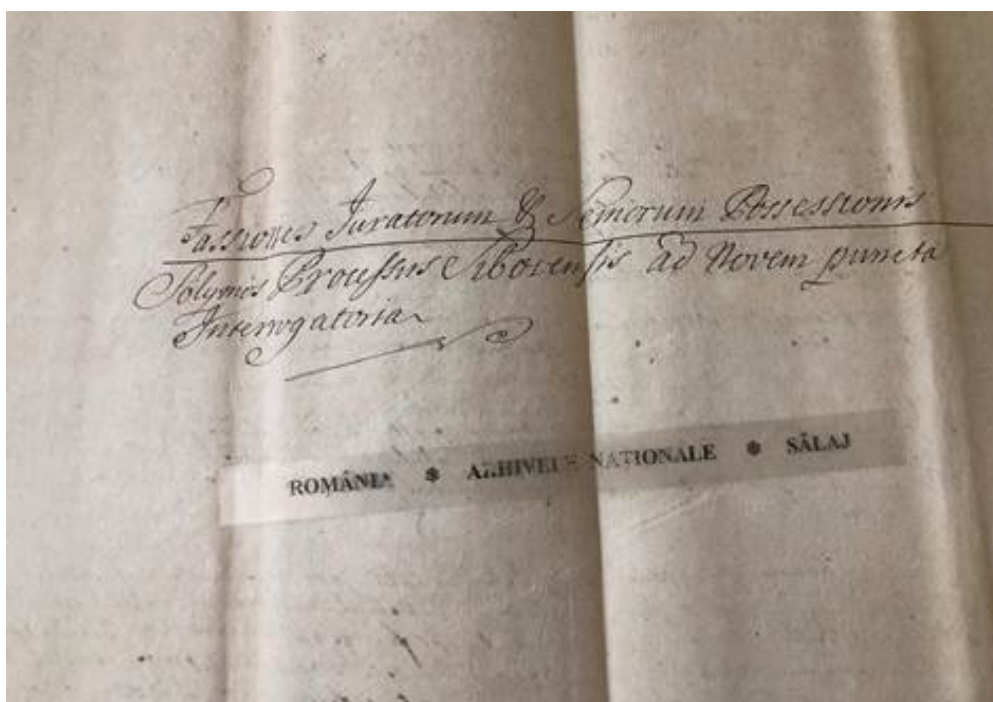

Figura 1.1 *Fassiones Juratorum & Seniorum Possessionis – Solymos Groufsus Silvienfis ai novem puncta Interrogatoria*

Pe lângă vasta descriere atât a documentului cât și a funcțiilor celor împuterniciți cu înfăptuirea acestui document, este prezent ulterior un registru ce privește posesiunile din satul Șoimuș, numit atunci Solymos. Registrul conține, printre altele, următoarele rubrici completate: *Nomina & Cognomina*-numele și prenumele *coloni*-lor (a fermierilor); *Capacitas Fundi Intravillani orgyarum quadratarum*- capacitatea posesiunii intravilane; *Seffionales Terrae Arabiles ex jugeris 1600 quadrat. Orgyarum*, dar și rubrica *Domini* completată de către Nicolai Veselenyi.

Tabela contribuabililor

Următoarele documente analizate aparțin aceluiași domeniu -cel agricol- și fac parte din Tabela contribuabililor⁵. Acest registru conține date pentru o perioadă de 30 de ani: 1818-1848. Fiecare „cap de familie” este înregistrat nu doar cu cât pământ deținea, ci și cu câte animale avea. Se remarcă faptul că persoanele înregistrate în tabelă se împart în două mari categorii: fermieri și localnici, cei din urmă reprezentând minoritatea.

Pe baza Tabelei contribuabililor, s-a realizat un tabel (vezi Anexa 1) care să conțină totalitatea posesiunilor teritoriale și animale ale tuturor localnicilor din fiecare an al perioadei 1818-1848. În privința posesiunilor teritoriale nu ar fi multe de spus, dat fiind că valoarea este una constantă pentru întreaga perioadă. Conform datelor oferite de către tabelă,

⁵ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Sălaj, fond *Tabela Contribuabililor*, dosar nr. 223.

în fiecare an valoarea totală a terenului arabil era de 365 de iugăre, a fânețelor de 354 de iugăre și a viilor de 156 de iugăre. De menționat este faptul că iugărul reprezintă unitatea de măsură a pământului, specifică secolului al XIX-lea, iar un iugăr este echivalent cu aproximativ 0,57 hectare⁶. Din punct de vedere tradițional, un iugăr este considerată a fi măsura unui teren ce poate fi arat de doi boi într-o zi.

Privind tipurile de animale prezente în satul Șoimuș, cât și creșterea sau descreșterea numărului de exemplare, a rezultat diagrama atașată în cele ce urmează. Potrivit statisticii, o primă trăsătură este reprezentată de prezența precară a ovinelor și lipsa caprinelor. În privința oilor, acestea sunt înregistrate în tabelă de abia începând cu anul 1824 în număr de 26. Pe cât de instant au apărut, pe atât de repede au dispărut astfel că 4 ani mai târziu aceste animale lipsesc din gospodăriile șoimușenilor. Următorii 3 ani (1829-1832) sunt marcați de o prezență medie de 6 oi pe an, însă mai apoi rasa ovinelor dispare din nou din sat urmând ca peste 6 ani să reapară. Dintre toate animalele prezente, numărul oilor este cel care oscilează cel mai mult.

Un fapt interesant este prezența apiculturii. Numărul roiurilor fiind inițial de două, acestea se înmulțesc aproape ne semnificativ și scad în aceeași măsură. Începând cu anul 1834 nu mai este înregistrat niciun roi de albine. Numărul vițelilor/junincilor și a porcilor oscilează și el, dar nu la fel de evident precum al oilor. Există și la aceștia câțiva ani de absență însă ne semnificativă deoarece înmulțirea lor ulterioară este rapidă.

Singurele animale care au trăit în perioada 1818-1848 pe teritoriul Șoimușului fără întrerupere sunt boii, taurii, caii și vacile. Boii, taurii și caii sunt cunoscuți pentru rolul important pe care îl au în agricultură iar în secolul al XIX-lea, tehnologia cea mai avansată pentru agricultură avea la bază animalele de tracțiune, plugurile, săniile și căruțele. Astfel, transportul roadelor, dar și lucratul pământului era realizat cu ajutorul acestor animale. În privința vacilor, acestea au facilitat traiul sătenilor datorită resurselor de hrană pe care le ofereau: lapte, brânză, carne.

Numărul animalelor și a roiurilor de albine, fiind cel mai mic în perioada anilor 1818-1828, atinge apogeul 8 ani mai târziu când suma lor este de 207. În timp s-au produs diverse modificări astfel că, numărul fie a scăzut, fie a crescut treptat însă nu drastic precum este creșterea din primii 8 ani. Finalul acestei perioade de 30 ani este marcat de prezența a doar 82 de animale în gospodăriile sătenilor. Cu toate că acei 30 de ani cuprind diverse modificări ale numărului de animale, atrag atenția atât prezența cât și absența bruscă a mai multor specii.

⁶ Constantin D. Cutcutache, *Optanții unguri ai Transilvaniei și reforma agrară din România: un mare conflict internațional*, București, Tipografia Revistei Geniului, 1931, p. 29.

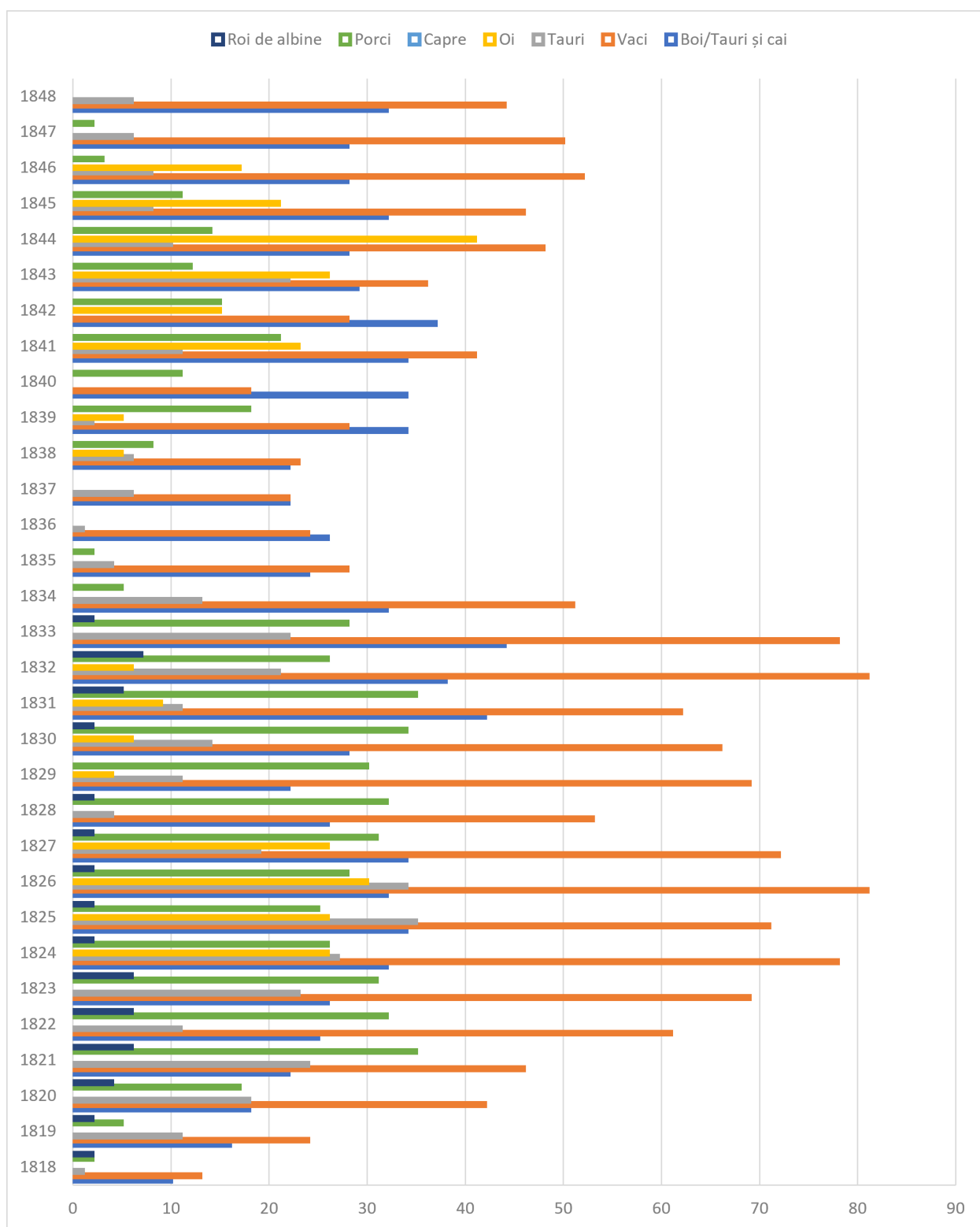

Figura 1.2 Statistica privind animalele din Șoimuș 1818-1848

Recensămintele Șoimușului 1850-1910

Pentru a fi și mai ușor de înțeles cum s-au raportat aceste posesiuni la numărul de locuitori, este relevantă analiza demografică a satului Șoimuș. Astfel, tabelele aferente anexelor 2, 3, 4 și 5 au la bază recensămintele din anii 1850⁷, 1857⁸, 1880⁹, 1900¹⁰ și 1910¹¹. Cu toate că recensămintele anterior menționate sunt ulterioare statisticilor ce au la bază Tabela Contribuabililor, informațiile acestor două tipuri de documente facilitează realizarea unei imagini privind istoria satului Șoimuș în secolul al XIX-lea. Au rezultat în acest sens trei diagrame având la bază anexa 2, diagrame ce au să analizeze raportul dintre numărul de case și numărul de locuitori.

Analizând prima diagramă, raportată la numărul populației, se poate observa o creștere demografică continuă pentru perioada 1850-1910. Apogeul numărului de locuitori este atins în 1910 când localitatea Șoimuș găzduia nici mai mult nici mai puțin de 983 de suflete.

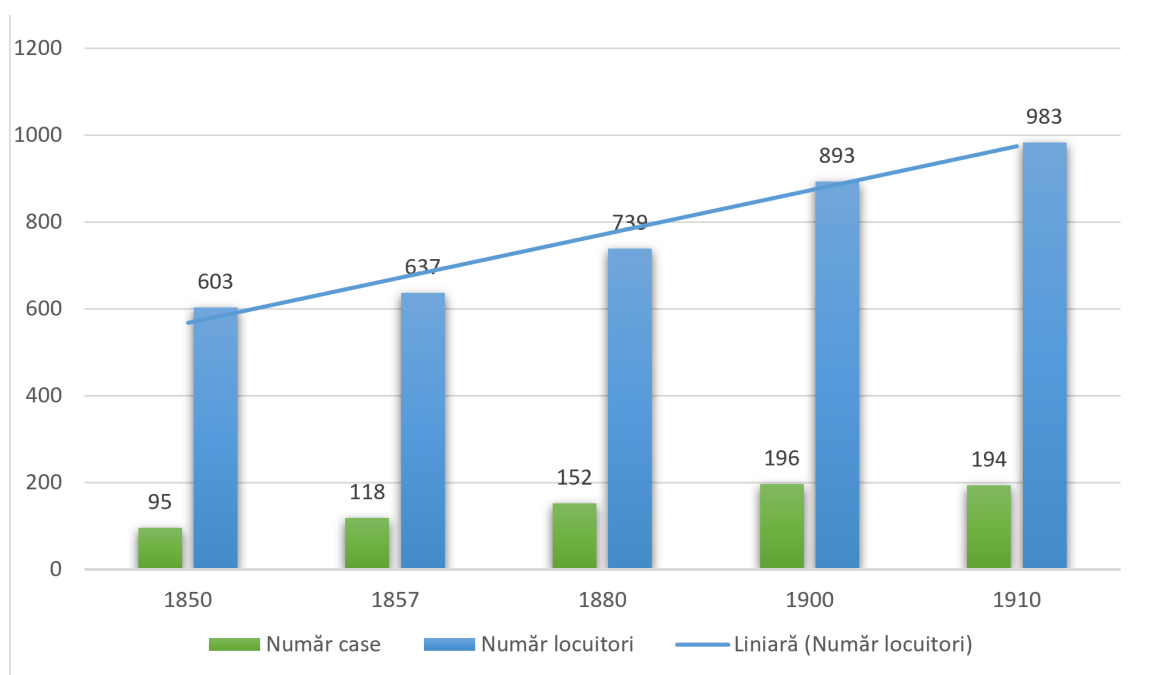

Figura 1.3 Statistică privind evoluția numărului de locuitori

⁷ Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1850. Transilvania*, Cluj-Napoca, Editura Staff, 1996.

⁸ Traian Rotariu, Maria Semeniuc Iulian Pah, Elemer Mezei *Recensământul din 1857. Transilvania*, Cluj-Napoca, Editura Staff, 1997.

⁹ Traian Rotariu, Maria Semeniuc Cornelia Mureșan, *Recensământul din 1880. Transilvania*, Cluj-Napoca, Editura Staff, 1997.

¹⁰ Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1900. Transilvania*, Cluj-Napoca, Editura Staff, 1999.

¹¹ Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1910. Transilvania*, Cluj-Napoca, Editura Staff, 1999.

Cea de-a doua diagramă conține aceleași date precum prima și are în vedere nivelul de creștere al numărului de case. Linia de tendință denotă faptul că odată cu trecerea timpului, și numărul de case crește. A nu se confunda cu numărul de locuințe, o altă rubrică a recensămintelor care este completată doar pentru anii 1850 și 1857. Dacă numărul de case reprezintă identificatorul administrativ atribuit unei clădiri, numărul de locuințe face referire directă la unitățile de locuit.

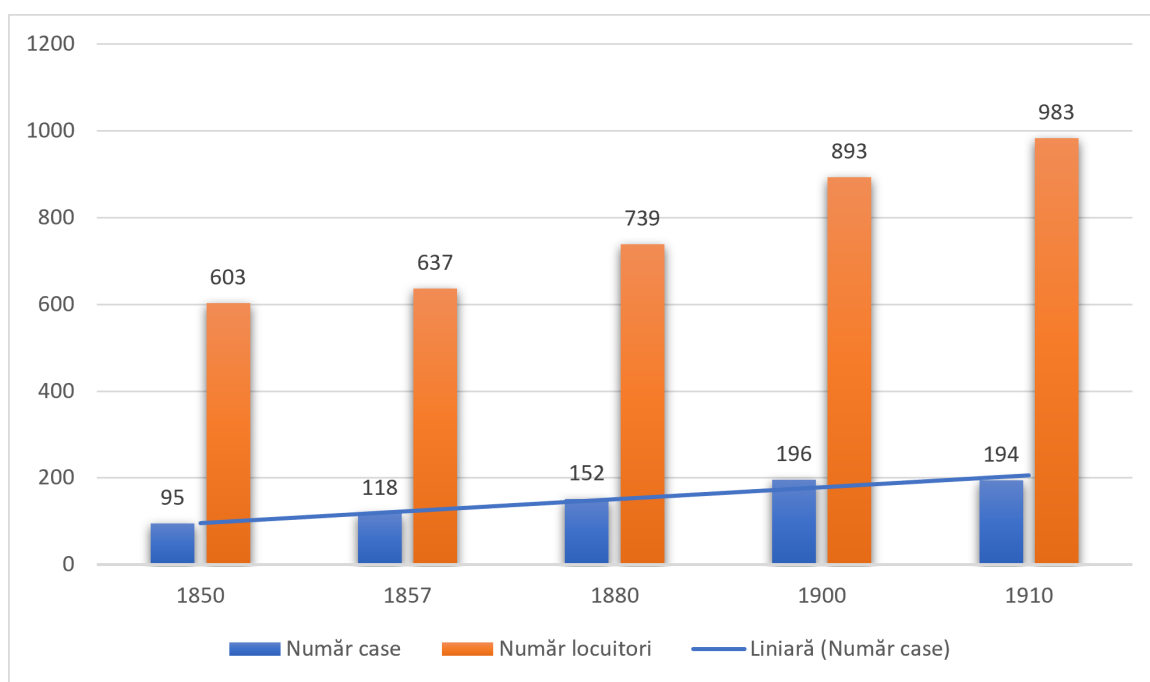

Figura 1.4 Statistică privind evoluția numărului de case

Următoarea diagramă are în vedere raportul dintre numărul de locuitori ai satului și numărul de case. Acest raport face referire strict la numărul de case deoarece în privința anilor 1880, 1900 și 1910 nu sunt notate date privind numărul de locuințe. Prin urmare, conform statisticilor, în anul 1850 locuiau 6,3 persoane/casă, 1857-5,4 persoane/casă, 1880-4,9 persoane/ casă, 1900-4,6 persoane/casă și în 1910-5,1 persoane/casă.

Ținând cont de volumul și compartimentarea caselor tradiționale șoimușene, se poate spune că numărul de locuitori raportat la o casă este unul mare. Sunt întâlnite adesea case tradiționale care „au trei încăperi: tinda unde erau păstrate alimentele și casa mare și casa mică care erau pentru locuit”¹², însă existau și case cu două sau o singură încăpere. Chiar dacă în secolul al XIX-lea existau case cu două camere locuibile, majoritatea familiilor preferau să locuiască cu toții în aceeași încăpere mai ales în timpul iernii când astfel, se economiseau lemnele de foc¹³. Un alt motiv pentru care familia împărțea aceeași cameră

¹² Simona Monica Chita, *Ținutul Codrului ca entitate spațial mentală*, în *Geographia Napocensis Anul VIII*, Nr. 2, Cluj Napoca, Editura Universitară Clujeană, 2014, p. 77.

¹³ Adrian Moleavin, *Adaptarea bioclimatică a locuinței tradiționale românești*, în *Argument (3)*, București, Editura Universitară „Ion Mincu”, 2011, p. 275.

este reprezentat de ideea conform căreia „ceie casă” era păstrată pentru evenimentele cele mai importante de pe parcursul vieții: nunta, înmormântarea, dar și Sfintele Sărbători¹⁴. Astfel, în funcție de statutul financiar al locuitorilor, camera rămânea adesea curată și frumos aranjată cu decoruri tradiționale precum preșuri, lenjerii de pat, păretare sau șterguri (prosoape) țesute la război și atent împodobite cu motive florale¹⁵. În alte cazuri, cea de-a doua cameră era folosită pe post de depozitare a bunurilor. Cazurile în care ambele camere erau locuite sunt destul de rare, dar uneori, atunci când o pereche de soți decidea să locuiască cu unii dintre părinți, și această cameră intra în folosință pentru a oferi intimitate celor două familii. Existau însă și excepții. Potrivit informatoarei Viorica, bunicul acesteia a fost nevoit să împartă același pat cu soția lui și cei trei copii, timp în care în celălalt pat aveau să doarmă părinții acestuia. Toate acestea în timp ce casa avea două camere, respectiv trei încăperi¹⁶.

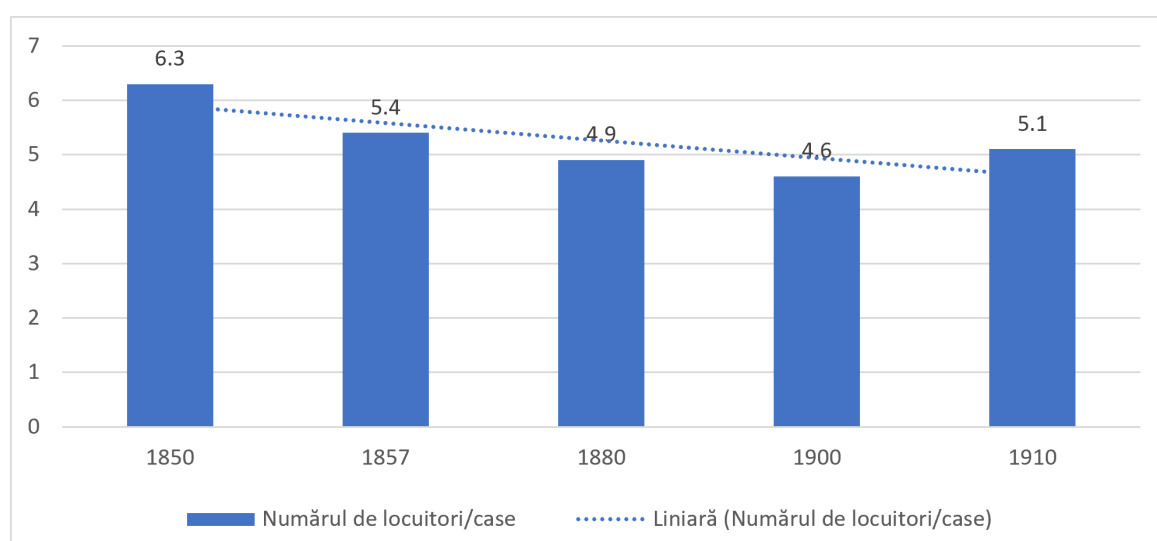

Figura 1.5 Statistică privind numărul de locuitori/ numărul de case

Potrivit diagramei mai sus atașate, cu toate că numărul caselor este în creștere, tot în creștere se află și numărul locuitorilor. Astfel, în intervalul 1850-1900 numărul de locuitori/casă este în scădere, excepție făcând perioada 1900-1910 când se poate remarca o ușoară creștere. Totuși, raportat la întregul interval de timp și observând linia de tendință treptat numărul de persoane care locuiesc în aceeași casă scade de-a lungul întregului interval de timp. Acest aspect poate fi asociat cu drepturile acordate țăranilor nu cu mult timp înainte de 1857. Faptul că iobăgia a fost desființată la 6 iunie 1848¹⁷ a putut oferi sătenilor ocazia de a se dezvolta din punct de vedere economic.

Recensămintele referitoare la statutul conjugal al femeilor și cel al bărbaților sunt

¹⁴ Camelia Burghel, *Repere culturale vechi și noi în comunitatea catolică de la Chilioara – Sălaj*, în *Studia Universitatis Babes-Bolyai Theologia Catolica*, 55, 2010, p. 110.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Viorica, n. 1953, Șoimuș-Sălaj.

¹⁷ Ela Cosma, *Trei națiuni, trei revoluții în Transilvania la 1848*, în vol. *Călător prin istorie. Omagiu profesorului LIVIU MAIOR la împlinirea vârstei de 70 de ani*, coord. Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2010, p. 220.

vagi (vezi Anexa 3). Totuși, potrivit atât datelor consemnate în Anexa 3 cât și a diagramei mai jos atașată, au rezultat statistici aferente anilor 1850, 1857 și 1900. Se poate observa cum în comparație cu numărul căsătoriților, numărul persoanelor necăsătorite este în creștere. La 1850, 143 de femei și 143 de bărbați erau căsătoriți ceea ce oferă mari șanse de a fi vorba despre 143 de cupluri formate strict din persoanele recensate. Privind anul 1857, numărul femeilor căsătorite este mai mare cu 4 decât cel al bărbaților. Un motiv care poate justifica această diferență poate fi reprezentat de migrația (eventual sezonieră) soților. O altă explicație pentru care valorile nu sunt aceleași atât în rândul femeilor cât și al bărbaților ar putea fi ca unele dintre femei să se fi căsătorit cu parteneri din alte localități care să fi fost recenzați în localitățile natale. Privind văduvia, de la un total de 27 de văduvi, femei și bărbați, în anul 1850, 50 de ani mai târziu, numărul acestora ajunge la 68. Se remarcă faptul că numărul văduvelor crește în timp ce cel al văduvilor scade. În anul 1900 diferențele dintre bărbații văduvi și femeile văduve nu sunt notate. Ceea ce se remarcă este cum în comparație cu anii anteriori, valorile pentru fiecare dintre statuturile conjugale recensate sunt în creștere, fapt explicabil și datorită creșterii populației.

Următoarea statistică are în vedere analiza religiilor locuitorilor din satul Șoimuș și

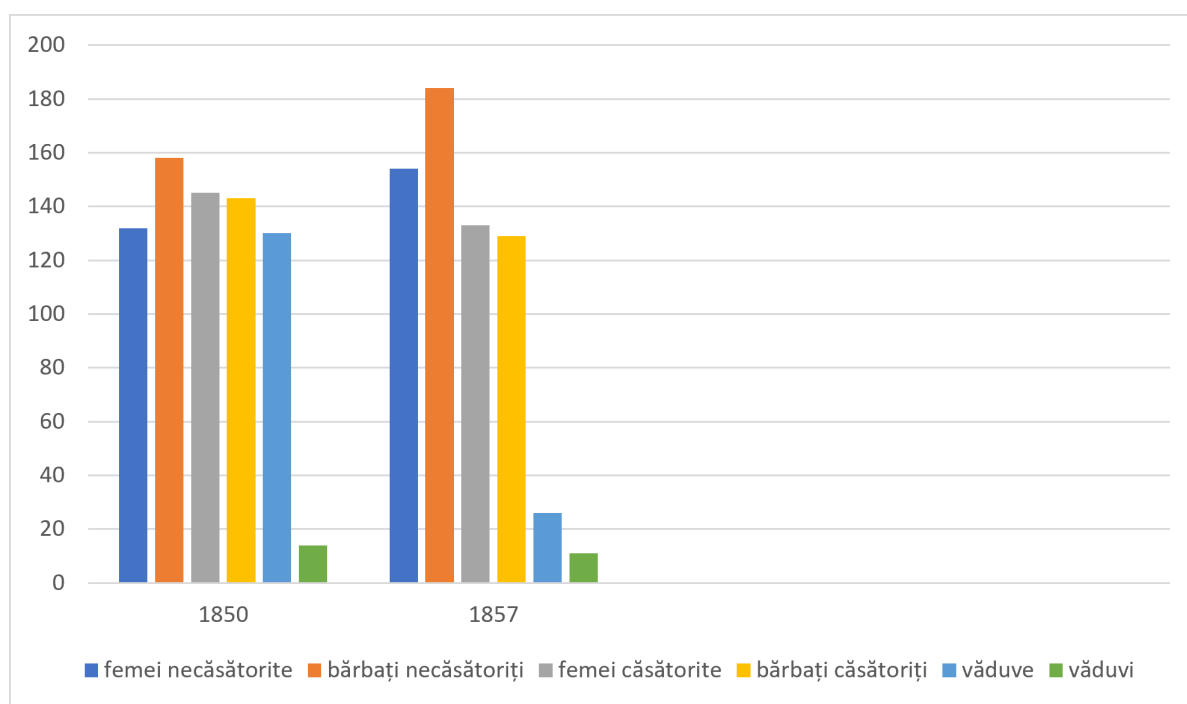

Figura 1.6 Statistică privind statutul marital la 1850 și 1857

are la bază informațiile puse la dispoziție strict de către recensămintele din anii 1850, 1857, 1880 și 1910. Potrivit acestor date, în anul 1850 au locuit 599 de persoane greco-catolice și 4 reformate iar în 1857 au locuit 628 de persoane greco-catolice, 5 romano-catolice și 4 reformate. În 1880, 706 dintre locuitori erau de religie greco-catolică, 13 de religie romano-catolică, 6 reformați și 14 izraeliți, în timp ce la 1910 se regăseau 935 de greco-catolici 7 romano-catolici, 31 de reformați și 10 izraeliți. Odată cu creșterea populației se remarcă și

creșterea numărului de credincioși greco- catolici. În ceea ce privește numărul de romano-catolici, aceștia apar de abia în 1857, cresc spre 1880 apoi scad la 1910. Persoanele de confesiune reformată se regăsesc într-o ușoară creștere pe parcursul tuturor anilor, în timp ce izraeliții sunt notați de abia în 1880 și scad ușor spre 1910. Potrivit unui studiu realizat în anul 1876 de către un anume doctor Agappi, numărul izraeliților s-a aflat la nivel național (atât urban cât și rural) în creștere, comparativ cu numărul creștinilor¹⁸, fapt care poate justifica prezenta izraeliților în Șoimuș.

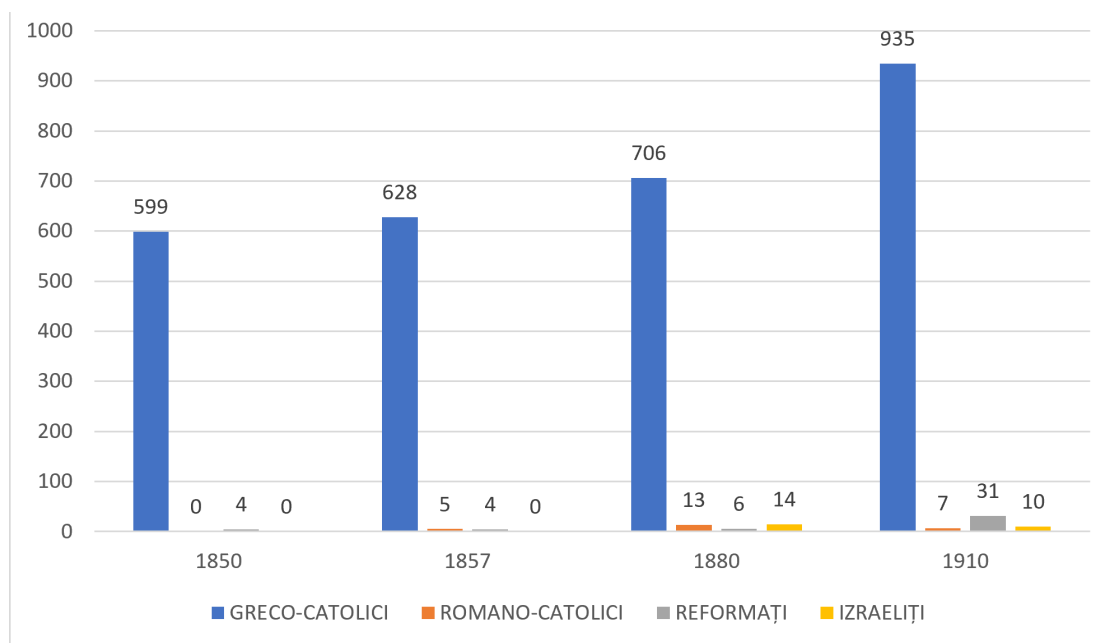

Figura 1.7 Statistică confesională la 1850, 1857, 1880 și 1910

Trecând la clasificarea populației în funcție de confesiune și naționalitate¹⁹, se pot stabili câteva caracteristici specifice ale societății șoimușene din a doua jumătate a secolului al XIX-lea (vezi Anexa 4 și Anexa 5). Încă din anul 1850 este prezentă o etnie nouă în satul Șoimuș: maghiarii. Acest fapt este demonstrat atât de clasificarea propriu-zisă a naționalităților, cât și de structurarea în funcție de confesiuni. Dat fiind faptul că toți românii erau greco-catolici la vremea respectivă, e de la sine înțeles că cele 4 persoane notate ca fiind reformate aparțineau etniei maghiare. Treptat, odată cu apariția mai multor etnii pe teritoriul satului, diversitatea religiilor crește. Astfel, sunt înregistrați locuitori romano-catolici sau chiar izraeliți. Dintre toți anii, pentru anul 1880 este prezentă cea mai diversificată populație din punct de vedere al originilor, fiind prezenți nu doar maghiari, ci și germani, slovaci sau chiar persoane a căror limbă maternă nu era cunoscută. Această diversificare nu persistă, astfel că, la 1910 este semnalată absența atât a nemților cât și a slovacilor.

¹⁸ Constantin I. Istrati, *O pagină din istoria contimporană a României din punctul de vedere medical, economic și național*, București, Tipografia Alesandru A. Grecescu, 1880, p. 5.

¹⁹ Chiar dacă în recensăminte este folosit termenul de „naționalitate”, acesta face mai de grabă referire la etnicitatea celor recenzați.

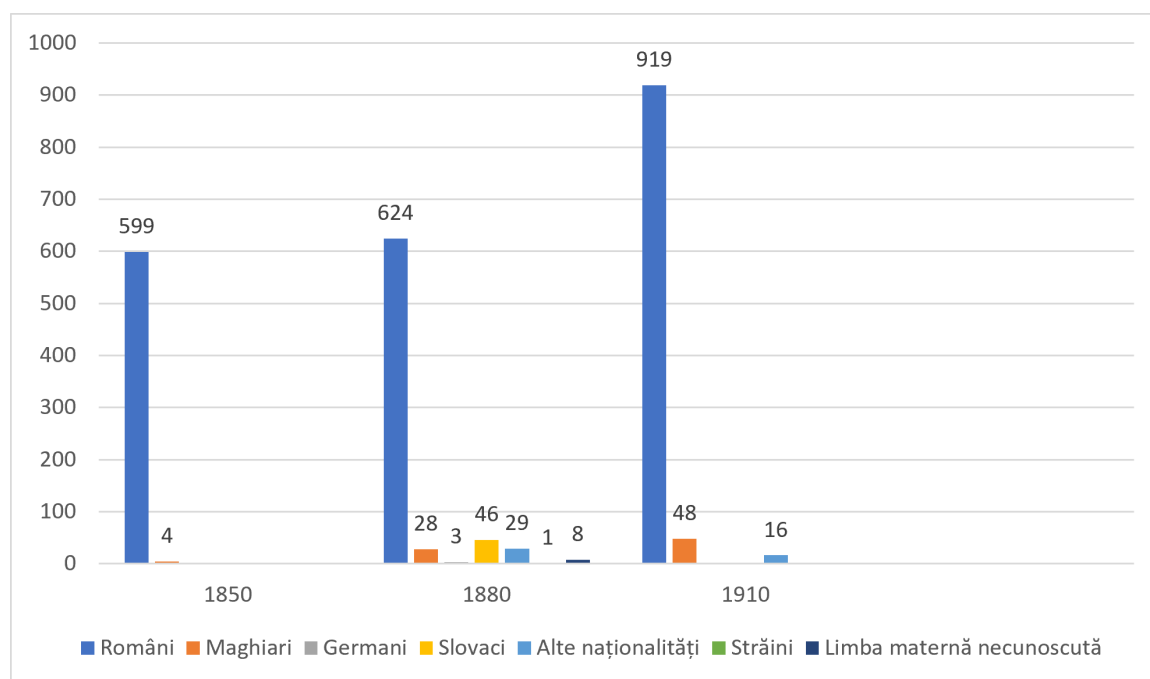

Figura 1.8 Statistică privind naționalitățile prezente în Șoimuș la 1850, 1880, 1910

În final, făcând o comparație între toate satele comunei Someș-Odorhei, satul Șoimuș ocupa în perioada 1850-1910, după numărul locuitorilor locul 3 după Someș-Odorhei și Domnin. Rămânând la analiza recensămintelor menționate anterior, unul dintre ele, și anume cel din **1900**, deține câteva informații specifice care ajută la conturarea unor statistici legate atât de nivelul de școlarizare cât și de statutul economic al localnicilor. Privind prima rubrică a recensământului, numită *scrie și citește*²⁰, în dreptul satului Șoimuș este trecut numărul 77. Or, la 1900 populația număra 893 de suflete. Astfel se poate deduce că nici măcar 10% din populația satului nu era școlită. Însă, potrivit șematismelor Episcopiei de Gherla, de care aparținea și Șoimușul, satul avea o școală²¹ încă dinainte de 1867.

Trecând la următoarele clasificări, acestea sunt referitoare la structura caselor și anume la pereți și acoperiș. Nicio casă nu avea la 1900 pereții de piatră și pământ sau chirpici. Singurele materiale folosite pentru ridicarea caselor erau piatra sau cărămida-11 case, însă majoritatea-185 erau construite din lemn sau altceva. În privința acoperișului, acesta era făcut la 190 de case din trestie sau paie, iar la 6 din șindrilă, țigla lipsind din materialele de construcții ale șoimușenilor. Comparând structura caselor din Șoimuș cu cea a caselor din restul satelor aparținătoare comunei Someș-Odorhei, nivelul de dezvoltare este asemănător, valorile fiind aproximativ la fel.

Comparând casele comunei menționate anterior cu casele celorlalte comune, se poate afirma faptul că la vremea respectivă structurile caselor din Someș-Odorhei se numărau

²⁰ Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Mezei Elemer, *Recensământul din 1900. Transilvania*, Cluj-Napoca, Editura Staff, 1999.

²¹ *Șematismul veneratului cleru a nou înființatei diecese Greco-catolice a Gherlei*, Gherla, Tipariulu Diecesanu, 1867 pp. 169.

printre cele mai evolute, fapt care denotă nivelul de dezvoltare la care se situa comuna. Pentru a putea fi înțeleasă și raportarea populației la întinderea satului, ultimul recensământ, cel din 1910 specifică faptul că Șoimușul deținea 3.991 iugăre de pământ, adică aproximativ 2.275 ha și avea o populație de 983 de locuitori.

Concluzii

Potrivit analizei documentelor regăsite în cadrul Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Sălaj referitoare la satul Șoimuș, localitatea evidențiază o istorie profund interconectată cu realitățile economice, sociale și demografice ale perioadelor trecute, oferind o imagine detaliată a vieții de zi cu zi dintr-o comunitate transilvăneană. Acest sat, așezat într-un peisaj pitoresc de dealuri și păduri care au asigurat atât protecție naturală, cât și resurse, reflectă trăsăturile tipice ale așezărilor rurale din secolul al XIX-lea. Din punct de vedere agricol și economic, structura satului este marcată de un sistem agrar tradițional, bazat pe iobăgie până în preajma mijlocului secolului al XIX-lea, când desființarea iobăgiei a deschis noi perspective pentru dezvoltarea localității și pentru o emancipare economică graduală a locuitorilor. Documentele de arhivă referitoare la acea perioadă, precum „Fassiones Iuratorum” și „Tabela contribuabililor”, oferă detalii valoroase despre structura socială și activitățile economice, ilustrând clar cum fermierii locali își organizau animalele și pământurile.

În plan demografic, creșterea populației din Șoimuș este o mărturie a stabilității sociale și economice a localității, dar și a coeziunii comunitare, care a asigurat păstrarea tradițiilor și adaptarea la transformările epocii. Ciclul de nașteri și decese, precum și dinamica dintre numărul de locuitori și numărul de case demonstrează nu doar creșterea numerică, dar și schimbările în structura gospodăriilor. În ciuda creșterii treptate a populației și a numărului de case, o mare parte a vieții cotidiene era centralizată în jurul unui stil de viață tradițional.

Studiul activităților economice, inclusiv agricultura și creșterea animalelor, reflectă prioritățile locale și dependența de resursele naturale. Oscilațiile în numărul de animale și chiar prezența sau absența roiurilor de albine arată modul în care climatul, resursele disponibile și nevoile comunității influențau resursele fiecărei gospodării. Caii, boii, taurii și vacile au fost esențiale pentru agricultură și pentru traiul zilnic, oferind comunității stabilitate alimentară și eficiență agricolă. De asemenea, caracteristicile arhitecturale și stilul de organizare a caselor subliniază importanța tradițiilor de locuire și obiceiurile de economisire a resurselor, mai ales în timpul sezonului rece, când locuitorii preferau să împartă spațiul pentru a conserva căldura.

În contextul modificărilor sociale și a emancipării economice de după desființarea iobăgiei în 1848, locuitorii din Șoimuș au avut noi oportunități de a-și procura terenuri și de a dezvolta noi gospodării, aspect reflectat și în numărul crescând al locuințelor. Acest lucru a adus o schimbare subtilă, dar notabilă în dinamica satului, comunitatea adaptându-se lent la schimbările structurale ale secolului al XIX-lea. Construcțiile noi, împreună cu

practicile tradiționale de trai în comun și păstrarea unor încăperi strict pentru evenimente importante, ne oferă o imagine a unei comunități care îmbină inovația cu tradiția.

Astfel, satul Șoimuș reprezintă un model remarcabil de adaptare la schimbare și de rezistență la influențele externe, păstrându-și identitatea rurală specifică unei zone transilvănene tradiționale. Toate aceste elemente – activitățile economice, dinamica demografică, structura locuințelor și organizarea comunitară – conturează imaginea unui sat care își valorifică resursele și tradițiile pentru a asigura bunăstarea generațiilor viitoare.

Bibliografie

Surse edite:

Burghele, Camelia, *Repere culturale vechi și noi în comunitatea catolică de la Chilioara – Sălaj*, în *Studia Universitatis Babes-Bolyai Theologia Catolica*, 55, 2010.

Chișu, Ștefan, *Șoimuș-Schiță monografică*.

Chita, Simona Monica *Ținutul codrului ca entitate spațial mentală*, în *Geographia Napocensis Anul VIII*, Nr. 2, Cluj Napoca, Editura Universitară Clujeană, 2014.

Cosma, Ela, *Trei națiuni, trei revoluții în Transilvania la 1848*, în vol. *Călător prin istorie. Omagiu profesorului LIVIU MAIOR la împlinirea vârstei de 70 de ani*, coord. Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2010;

Cutcutache, Constantin D., *Optanții unguri ai Transilvaniei și reforma agrară din România: un mare conflict internațional*, București, Tipografia Revistei Geniului, 1931.

Istrati, Constantin I., *O pagină din istoria contimporană a României din punctul de vedere medical, economic și național*, București, Tipografia Alesandru A. Grecescu, 1880.

Moleavin, Adrian, *Adaptarea bioclimatică a locuinței tradiționale românești*, în *Argument* (3), București, Editura Universitară „Ion Mincu”, 2011.

Rotariu, Traian, Semeniuc Maria, Pah, Iulian, Mezei Elemer, *Recensământul din 1857. Transilvania*, Cluj-Napoca, Editura Staff, 1997.

Rotariu, Traian, Semeniuc, Maria, Mezei, Elemer, *Recensământul din 1850. Transilvania*, Cluj-Napoca, Editura Staff, 1996.

Rotariu, Traian, Semeniuc, Maria, Mezei, Elemer, *Recensământul din 1900. Transilvania*, Cluj-Napoca, Editura Staff, 1999.

Rotariu, Traian, Semeniuc, Maria, Mezei, Elemer, *Recensământul din 1910. Transilvania*, Cluj-Napoca, Editura Staff, 1999.

Rotariu, Traian, Semeniuc, Maria, Mureșan, Cornelia, *Recensământul din 1880. Transilvania*, Cluj-Napoca, Editura Staff, 1997.

Surse inedite:

Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Sălaj, *Fond Comitatul Solnocului de Mijloc-conscripții urbariale, Fassionis Iuratorum & Seniorum Possessionis – Solymos Groufsus Silvienfis ai novem puncta Interrogatoria*;

Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Sălaj, *Fond Tabela Contribuabililor*, dosar nr. 223;

Siematismul veneratului cleru a nou înființatei diecese Greco-catolice a Gherlei, Gherla, Tipariulu Diecesanu, 1867.

Informatori:

Viorica, n.1953, Șoimuș-Sălaj.

Anexe:

Anexa 1: Pământurile și animalele șoimușenilor.

ANUL	PĂMÂNTURI			ANIMALE							
	arabil	fânețe	vii	boi/ tauri și cai	vaci	viței/ juninci	oi	capre	porci	roi de albine	total
1818	365	354	156	10	13	1	-	-	2	2	28
1819	365	354	156	16	24	11	-	-	5	2	58
1820	365	354	156	18	42	18	-	-	17	4	99
1821	365	354	156	22	46	24	-	-	35	6	133
1822	365	354	156	25	61	11	-	-	32	6	135
1823	365	354	156	26	69	23	-	-	31	6	155
1824	365	354	156	32	78	27	26	-	26	2	191
1825	365	354	156	34	71	35	26	-	25	2	193
1826	365	354	156	32	81	34	30	-	28	2	207
1827	365	354	156	34	72	19	26	-	31	2	184
1828	365	354	156	26	53	4	-	-	32	2	117
1829	365	354	156	22	69	11	4	-	30	-	136
1830	365	354	156	28	66	14	6	-	34	2	150
1831	365	354	156	42	62	11	9	-	35	5	164
1832	365	354	156	38	81	21	6	-	26	7	179
1833	365	354	156	44	78	22	-	-	28	2	174
1834	365	354	156	32	51	13	-	-	5	-	101
1835	365	354	156	24	28	4	-	-	2	-	58
1836	365	354	156	26	24	1	-	-	-	-	51
1837	365	354	156	22	22	6	-	-	-	-	50
1838	365	354	156	22	23	6	5	-	8	-	64
1839	365	354	156	34	28	2	5	-	18	-	100
1840	365	354	156	34	18	-	-	-	11	-	63
1841	365	354	156	34	41	11	23	-	21	-	130
1842	365	354	156	37	28	-	15	-	15	-	95
1843	365	354	156	29	36	22	26	-	12	-	125
1844	365	354	156	28	48	10	41	-	14	-	141
1845	365	354	156	32	46	8	21	-	11	-	118
1846	365	354	156	28	52	8	17	-	3	-	108
1847	365	354	156	28	50	6	-	-	2	-	82

Anexa 2: Recensămintele populației din Șoimuș.

ANUL	CASE	LOCUINȚE	POPULAȚIA TOTALĂ
1850	95	101	603
1857	118	131	637
1880	152	?	739
1900	196	?	893
1910	194	?	983

Anexa 3: Populația în funcție de statutul conjugal.

ANUL	NECĂSĂTORIȚI		CĂSĂTORIȚI		VĂDUVI	
	FEMEI	BĂRBAȚI	FEMEI	BĂRBAȚI	FEMEI	BĂRBAȚI
1850	132	158	143	143	13	14
1857	154	184	133	129	26	11
1900	455		370		68	

Anexa 4: Populația în funcție de religie.

ANUL	ORTODOCȘI	GRECO-CATOLICI	ROMANO-CATOLICI	REFORMAȚI	IZRAELIȚI	ALTELE
1850	-	599	-	4	-	-
1857	-	628	5	4	-	-
1880	-	706	13	6	14	-
1910	-	935	7	31	10	-

Anexa 5: Populația în funcție de naționalitate.

Anul	Români	Maghiari	Germani	Slovaci	Alte naționalități	Străini	Limba maternă necunoscută
1850	599	4	-	-	-	-	-
1857	?	?	?	?	?	1	?
1880	624	28	3	46	29	1	8
1910	919	48	-	-	16	-	-